

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA POLGAR ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 39412/19)

HOTĂRÂRE

Art. 3 • Tratamente degradante • Spațiu personal în penitenciar mai mic de 3 m²
Art. 13 (+ art. 3) • Jurisprudență nouă prin care devine efectivă o acțiune în răspundere civilă delictuală în vederea obținerii de despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit în condiții necorespunzătoare de detenție sau de transport • Cale de atac efectivă pentru orice persoană care, la momentul introducerii unei acțiuni, nu mai este deținută în condițiile denunțate • Cale de atac inoperantă pentru reclamant, exercitată înainte de 13 ianuarie 2021, punct de plecare pentru recunoașterea eficacității sale
Art. 46 • Executarea hotărârii • Statul pârât obligat să asigure continuitatea reformelor care au ca scop reducerea efectivelor penitenciare și menținerea acestora la niveluri gestionabile

STRASBOURG

20 iulie 2021

DEFINITIVĂ

20 octombrie 2021

Hotărârea a rămas definitivă în temeiul art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Polgar împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Yonko Grozev, *președinte*,

Tim Eicke,

Faris Vehabović,

Iulia Antoanella Motoc,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Jolien Schukking, *judcători*,

și Andrea Tamietti, *grefier de secție*,

Având în vedere:

cererea nr. 39412/19, îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Tibor Polgar („reclamantul”), a sesizat Curtea la 16 iulie 2019, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”),

decizia de a aduce cererea la cunoștința Guvernului României („Guvernul”),

observațiile părților,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 29 iunie 2021,

Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Prezenta cauză are ca obiect condițiile necorespunzătoare de detenție suportate de reclamant pe durata privării sale de libertate în diferite locuri de deținere din România. Are ca obiect, de asemenea, eficacitatea unei căi de atac care a permis despăgubirea reclamantului pentru prejudiciul moral suferit ca urmare a condițiilor necorespunzătoare de detenție. Se invocă art. 3 și art. 13 din Convenție.

ÎN FAPT

2. Reclamantul s-a născut în 1962 și are domiciliul în Alba-Iulia. Este reprezentat de I. Lazăr, avocat.

3. Guvernul a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna O. Ezer, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

I. DETENȚIA RECLAMANTULUI ȘI CONDIȚIILE MATERIALE ALE ACESTEIA

4. La 23 aprilie 2012, reclamantul a fost plasat în arest preventiv în Centrul de reținere și arestare preventivă din cadrul I.P.J. Alba. În perioada 16 mai 2012 – 1 iulie 2015, acesta și-a executat pedeapsa în următoarele penitenciare:

Aiud (16 mai 2012 – 29 aprilie 2013), Rahova (29 aprilie – 18 noiembrie 2013), Deva (18 noiembrie 2013 – 3 februarie 2014), Jilava (3 – 27 februarie 2014), Deva (27 februarie 2014 – 29 aprilie 2015), Gherla (30 aprilie – 12 mai 2015) și Deva (14 – 25 mai 2015). A fost pus în libertate la 1 iulie 2015. În cadrul prezentei cereri, pretențiile pe care acesta le formulează se referă la condițiile materiale de detenție din penitenciarele Aiud, Deva și Gherla.

5. În formularul de cerere, acesta denunță, pe lângă lipsa de eficacitate a acțiunii sale în răspundere civilă delictuală, condițiile necorespunzătoare de detenție și, în special, se plânge de: supraaglomerare; saltele care erau, în opinia sa, uzate și infestate cu ploșnițe; absența unei băi; condiții necorespunzătoare de igienă; insuficiența locurilor desemnate pentru conservarea și consumarea de alimente; precum și ventilația necorespunzătoare a camerelor.

6. Reclamantul critică, de asemenea, condițiile necorespunzătoare de transport între penitenciare (supraaglomerare, căldură excesivă, lipsa centurilor de siguranță, lipsa climatizării). Potrivit informațiilor furnizate de Guvern, transferurile reclamantului între penitenciare au avut loc la 29 aprilie și 18 noiembrie 2013, 3 și 27 februarie 2014, precum și la 29 – 30 aprilie, 12 – 14 mai, 25 – 26 mai și 12 iunie 2015.

II. ACȚIUNEA ÎN RĂSPUNDERE CIVILĂ INTRODUSĂ DE RECLAMANT

7. La 21 aprilie 2017, reclamantul a introdus la Tribunalul Alba (în continuare „tribunalul”) o acțiune civilă îndreptată împotriva statului, a Administrației Naționale a Penitenciarelor (în continuare „A.N.P.”), a penitenciarelor Aiud, Gherla și Deva, precum și a Ministerului de Interne (pentru Centrul de rețineră și arestare preventivă din cadrul I.P.J. Alba), pentru a angaja răspunderea acestora pentru prejudiciul moral pe care susține că l-a suferit din cauza condițiilor necorespunzătoare de detenție. Aceasta și-a întemeiat acțiunea pe art. 1349 din Codul civil (*infra*, pct. 13) și pe jurisprudența Curții în cauze similare pentru a susține că tratamentele la care a fost supus erau contrare art. 3 din Convenție. A solicitat 400 000 lei românești (RON) (aproximativ 88 000 EUR) pentru repararea prejudiciului moral. A declarat că intenționează să probeze susținerile sale privind condițiile necorespunzătoare de detenție cu declarații ale martorilor (co-deținuți) și înscrisuri.

8. Prin încheierea din 13 septembrie 2017, instanța a admis o excepție ridicată de pârâți, prin care se solicita constatarea prescripției acțiunii reclamantului pentru condițiile sale de detenție anterioare datei de 21 aprilie 2014, respectiv pentru orice perioadă de detenție aflată în afara termenului legal de prescripție de 3 ani calculat de la data introducerii acțiunii civile (*infra*, pct. 13). Instanța a considerat că era vorba despre prejudicii de care reclamantul avea cunoștință cu mult timp înainte de împlinirea termenului de prescripție de 3 ani calculat de la data introducerii acțiunii sale.

9. Printr-o sentință civilă din 8 noiembrie 2017, tribunalul a admis în parte acțiunea formulată de reclamant și a obligat statul, A.N.P. și Penitenciarul Deva la plata sumei reprezentând contravaloarea a 500 euro la data plății, cu titlu de daune morale pe care le-a suferit din cauza condițiilor necorespunzătoare de detenție din acest penitenciar în perioada 22 aprilie 2014 – 29 aprilie 2015 și 14 mai 2015 – 25 mai 2015. Tribunalul, pentru a ajunge la această concluzie, a hotărât, după audierea martorului V.D., co-deținut, și a analizat probele cu înscrisuri prezentate de pârâți, că reclamantul a fost deținut într-un spațiu individual mic (2,74 m²) și că, în pofida eforturilor autorităților, în camera sa existau ploșnițe și șobolani. A constatat, de asemenea, că, potrivit declarației martorului V.D., le era imposibil să asigure igiena camerei deoarece nu aveau de la dispoziție decât apă rece și niciun alt mijloc pentru curățenie. Potrivit jurisprudenței Curții (*Fane Ciobanu împotriva României*, nr. 27240/03, pct. 59, 11 octombrie 2011), instanța a constatat că, în cazul problemelor cu caracter structural – așa cum este supraaglomerarea în litigiu – nu exista nicio cale de atac efectivă pentru a ridica această problemă în fața instanțelor naționale și că statul avea obligația pozitivă de a se asigura că privarea de libertate a oricărei persoane se realizează în condiții compatibile cu respectarea demnității umane [tribunalul a citat, în acest sens, cauza *Kudła împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 94, CEDO 2000-XI]. Instanța a apreciat că efectul cumulat al suprapopulării carcerale, al precarității condițiilor de igienă, prezența paraziților și calitatea scăzută a hranei, constă în faptul că reclamantul a fost supus unor încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției, în sensul art. 3 din Convenție. A concluzionat că, în speță, au fost îndeplinite condițiile angajării răspunderii civile delictuale întrucât statul nu i-a asigurat reclamantului condiții corespunzătoare de detenție, cauzându-i astfel un prejudiciu moral care trebuia reparat. Acesta s-a pronunțat în echitate cu privire la cuantificarea despăgubirii.

10. Prin aceeași sentință, tribunalul a respins ca prescrise acțiunea formulată de reclamant cu privire la detenția sa anterioară datei de 21 aprilie 2014, respectiv perioada 24 aprilie – 16 mai 2012 în Centrul de reținere și arestare preventivă din cadrul I.P.J. Alba și perioada 16 mai 2012 – 29 aprilie 2013 în Penitenciarul Aiud. În ceea ce privește condițiile de detenție din Penitenciarul Gherla, s-a reținut că reclamantul a fost încarcerat în decursul celor aproximativ două săptămâni (30 aprilie – 12 mai 2015), reclamantul a fost cazat într-o cameră în suprafață de 29,98 m², iluminată și ventilată natural, alături de alți 5–7 deținuți, beneficiind de o suprafață individuală de minim 4,28 m²; de asemenea, a avut acces permanent la două grupuri sanitare funcționale și acces bisăptămânal la dușuri cu apă caldă și, întrucât executa pedeapsa în regim semideschis, avea libertate de mișcare în interiorul secției. Din aceste considerente, pe baza informațiilor furnizate de A.N.P., acțiunea formulată de reclamant împotriva Penitenciarului Gherla, cu privire la condițiile de detenție, a fost respinsă ca nefondată.

11. Toate părțile au declarat apel împotriva acestei sentințe. Reclamantul a criticat modul în care tribunalul a aplicat termenul de prescripție în materie civilă, considerând că, în temeiul art. 2518 alin. (2) din Codul civil, se aplica un termen de prescripție de 10 ani în cazul vătămării rezultate din acte de tortură (*infra*, pct. 15). A criticat, de asemenea, suma acordată cu titlu de prejudiciu moral, pe care a considerat-o prea mică. Acesta s-a referit la suma forfetară menționată în cauza *Torreggiani și alții împotriva Italiei* (nr. 43517/09 și alte 6, 8 ianuarie 2013) și a considerat că ar fi suficientă o sumă de 9 240 de euro, pentru cei 3 ani și 2 luni de detenție în condiții necorespunzătoare. Acesta a făcut trimitere și la o cauză în care Curtea a acordat 16 000 de euro pentru repararea prejudiciului moral cauzat de condițiile necorespunzătoare de detenție (*Lautaru împotriva României*, nr. 13099/04, pct. 126, 18 octombrie 2011).

12. Prin decizia civilă din 13 februarie 2019, Curtea de Apel Alba Iulia (în continuare „curtea de apel”) a respins toate cererile, cu excepția celor formulate de stat, care au fost admise în măsura în care obligația de a acorda despăgubiri reclamantului aparținea doar Penitenciarului Deva și A.N.P. Instanța a reținut că aceste două instituții, nu statul, aveau calitate procesuală în acest tip de litigiu. În ceea ce privește apelul formulat de reclamant, aceasta a considerat că, în speță, nu pot fi reținute susținerile referitoare la termenul de prescripție de 10 ani. Curtea de apel a declarat că daunele morale acordate de către prima instanță nu sunt derizorii și că nu rezultă că situația reclamantilor din jurisprudența menționată de reclamant în susținerea argumentului său era comparabilă cu a sa.

CADRUL LEGAL RELEVANT

I. CODUL CIVIL

13. În conformitate cu art. 1349 alin. (1) din Codul civil, orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane. Cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare (art. 1357 din Codul civil).

14. În conformitate cu art. 2517 din Codul civil, termenul general de prescripție este de 3 ani.

15. În conformitate cu art. 2518 alin. (2) din Codul civil, termenul prescripției este de 10 ani într-un caz privitor la repararea prejudiciului moral sau material cauzat unei persoane prin tortură ori acte de barbarie sau, după caz, a celui cauzat prin violență ori agresiuni sexuale comise contra unui minor sau asupra unei persoane aflate în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința.

II. ORDONANȚA NR. 80/2013 PRIVIND TAXELE JUDICIARE DE TIMBRU

16. Dispozițiile relevante din Ordonanța nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, în vigoare de la 29 iunie 2013, au următorul conținut:

Art. 29

„(1) Sunt scutite de la plata taxei judiciare de timbru acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac, ordinare și extraordinare, referitoare la:

[...] j) stabilirea și acordarea despăgubirilor civile pentru pretinse încălcări ale drepturilor prevăzute la art. 2 și 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [...].”

III. PRACTICA INTERNĂ RELEVANTĂ

17. Guvernul a depus la dosar 21 de cauze de jurisprudență internă relevantă în care reclamanții au adresat instanțelor naționale, în materie de răspundere civilă delictuală, pretențiile lor referitoare la condițiile necorespunzătoare de detenție. Cu excepția a două situații în care petenții, în momentul introducerii acțiunilor lor civile, par să se fi aflat în detenție în aceleași unități de ale căror condiții s-au plâns (*infra*, pct. 27 și 31), majoritatea exemplelor de jurisprudență se referă la susțineri privind condiții necorespunzătoare de detenție care încetaseră la data introducerii acțiunilor civile.

18. Astfel cum reiese dintr-o analiză a acestei jurisprudențe, reclamanții s-au bazat, în majoritatea cauzelor, pe o descriere detaliată a condițiilor de detenție și, uneori, pe mărturiile ale co-deținuților, autorităților (centre de reținere și arestare preventivă, penitenciare, A.N.P. sau stat) revenindu-le sarcina de a respinge pretențiile acestora. Instanțele au analizat acțiunile acestora aplicând jurisprudența Curții referitoare la art. 3 din Convenție [a se vedea, printre mai multe trimiteri, *Bragadireanu împotriva României*, nr. 22088/04, 6 decembrie 2007; *Iacov Stanciu împotriva României*, nr. 35972/05, 24 iulie 2012; *Rezmiveș și alții împotriva României*, nr. 61467/12 și alte 3, 25 aprilie 2017; *Ananyev și alții împotriva Rusiei*, nr. 42525/07 și 60800/08, 10 ianuarie 2012; *Torreggiani și alții împotriva Italiei*, nr. 43517/09 și alte 6, 8 ianuarie 2013; *Muršić împotriva Croației (MC)*, nr. 7334/13, 20 octombrie 2016; și *Khlaifia și alții împotriva Italiei (MC)*, nr. 16483/12, 15 decembrie 2016]. Majoritatea acestora au aplicat noțiuni și criterii derivate din jurisprudența Curții, ca de exemplu: pragul de gravitate al tratamentelor; consecințele supraaglomerării grave asupra constatării unei încălcări a art. 3 din Convenție; obligațiile pozitive ale statelor; caracterul rezonabil al despăgubirii care trebuie acordată pentru prejudiciul moral; luarea în considerare a duratei tratamentelor la stabilirea cuantumului despăgubirii care trebuie acordată pentru prejudiciul moral etc. Majoritatea instanțelor au considerat că, în cazul unor condiții

necorespunzătoare de detenție, se prezumă existența unui prejudiciu moral care trebuie reparat.

A. Acțiuni civile în denunțarea condițiilor de detenție din centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul poliției

19. La 2 iulie 2015, la Judecătoria Cluj Napoca a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva Inspectoratului de Poliție al Județului Cluj și a Inspectoratului General de Poliție pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care C.L.A. le-ar fi suferit în perioada 24 noiembrie 2014 – 5 martie 2015 în Centrul de reținere și arestare preventivă din cadrul I.P.J. Cluj. Într-o sentință civilă din 17 mai 2016 (dosar nr. 12733/211/2015), judecătoria a concluzionat că tratamentele în cauză (un spațiu individual mai mic de 4 m², lipsa iluminatului natural, lipsa instalației de ventilație și a instalației de încălzire funcționale, prezența insectelor și lipsa toaletelor în cameră) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat pârâții să plătească persoanei în cauză 22 400 RON (aproximativ 5 000 EUR) pentru daune morale.

20. La o dată neprecizată, la Tribunalul Satu Mare a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva Inspectoratului de Poliție al Județului Satu Mare și a Inspectoratului General de Poliție pentru încălcarea obligațiilor pozitive în materie de depistare a bolilor transmisibile (hepatita C) și pentru neacordarea unui aparat de ras de unică folosință lui C.Z. Printr-o sentință civilă din 15 decembrie 2017 (dosar nr. 5538/296/2015), instanța a concluzionat că pârâții nu au respectat, în perioada de detenție a reclamantului, și anume perioada 13 aprilie – 14 mai 2013, toate măsurile sanitare și sanitare obligatorii de care trebuie să beneficieze persoanele aflate în arest preventiv, inclusiv condițiile de cazare (supraaglomerare), și a obligat pârâții să plătească persoanei în cauză 3 000 de euro daune morale.

21. În 2017, la Tribunalul Cluj a fost introdusă o acțiune în răspundere delictuală împotriva Inspectoratului de Poliție Județean Cluj și Inspectoratului General al Poliției Române pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care M.I.O. le-a suferit timp de aproximativ 3 luni (24 noiembrie 2014 – 5 martie 2015) în Centrul de Reținere și Arestare Preventivă din cadrul I.P.J. Cluj. Printr-o decizie civilă din 12 aprilie 2018 (dosar nr. 11253/211/2017), tribunalul a considerat că tratamentele în cauză (spațiul individual cuprins între 3,20 și 3,77 m², lipsa instalațiilor funcționale de încălzire și a toaletelor, precum și condițiile de igienă precare) sunt contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat pârâții să plătească reclamantului 22 400 RON (aproximativ 4 817 EUR) daune morale.

22. La 7 iulie 2016, la Tribunalul Cluj a fost introdusă o acțiune în răspundere delictuală împotriva Inspectoratului de Poliție Județean Cluj și Inspectoratului General al Poliției Române pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care H.R.E. le-a suferit timp de peste 3 luni

(24 noiembrie 2014 – 5 martie 2015) în Centrul de Reținere și Arestare Preventivă din cadrul Inspectoratului de Poliție Cluj. Printr-o decizie civilă din 12 aprilie 2018 (dosar nr. 13317/211/2016), tribunalul a considerat că tratamentele în cauză (un spațiu individual mai mic de 4 m², lipsa iluminatului natural, a sistemului de ventilație și a toaletei în cameră, precum și prezența insectelor) erau contrare art. 3 din Convenție și a obligat pârâții să plătească reclamantului 22 400 RON (aproximativ 4 817 EUR) daune morale.

23. La 1 aprilie 2017, la Judecătoria Cluj-Napoca a fost introdusă o acțiune în răspundere delictuală împotriva Inspectoratului de Poliție Județean Cluj, Inspectoratului General al Poliției Române, a Statului Român și a Ministerului de Interne, pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care B.U.S.T. susține că le-a suferit timp de peste 5 luni (17 aprilie – 16 octombrie 2014), în Centrul de Reținere și Arestare Preventivă din cadrul Inspectoratului de Poliție Cluj. Printr-o sentință civilă din 23 aprilie 2018 (dosar nr. 4258/211/2017), judecătoria a concluzionat că tratamentele în cauză (un spațiu individual mai mic de 4 m², precum și lipsa iluminatului natural, a sistemului de ventilație și a toaletelor din cameră) contravin art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat Inspectoratul de Poliție Județean Cluj și Inspectoratul General al Poliției Române să plătească reclamantului 20 000 RON (aproximativ 4 301 EUR) cu titlu de daune morale.

24. În 2017, la Judecătoria Cluj-Napoca a fost introdusă o acțiune în răspundere delictuală împotriva autorităților responsabile pentru detenția în condiții necorespunzătoare a lui U.H.D. timp de aproximativ o lună în centrele de reținere și arestare preventivă din Cluj și București. Printr-o sentință civilă din 9 ianuarie 2019, definitivă (dosar nr. 11177/211/2017), judecătoria a concluzionat că tratamentele în cauză (lipsa iluminatului natural și a sistemului de aerisire, accesul restricționat la toalete și lipsa condițiilor de igienă în general, cu consecințe asupra sănătății reclamantului) constituiau o încălcare a art. 3 din Convenție și a legislației interne și a obligat pârâții să plătească reclamantului 2 700 EUR pentru prejudiciul moral.

25. În 2017, la Tribunalul Hunedoara a fost depusă o cerere de apel în cadrul unei acțiuni civile în răspundere delictuală împotriva Inspectoratul de Poliție Județean Hunedoara pentru condițiile necorespunzătoare de detenție (neefectuarea deratizării) pe care H.C.C. le-a suferit timp de peste 2 luni (11 iulie – 12 septembrie 2016) într-un centru de reținere și arestare preventivă din cadrul poliției. Într-o decizie civilă din 22 februarie 2019 (dosar nr. 380/221/2017), tribunalul a constatat că centrul de reținere și arestare preventivă nu a asigurat reclamantului condiții de igienă corespunzătoare în timpul detenției sale. Instanța a reținut că reclamantul respectiv fusese mușcat de șobolani în camera sa și că aceasta constituia o situație contrară art. 3 din Convenție. Tribunalul a acordat reclamantului 10 000 RON (aproximativ 2 105 EUR) cu titlu de daune morale.

26. La 5 iulie 2018, la Curtea de Apel Timișoara a fost introdus un recurs în cadrul unei acțiuni civile în răspundere delictuală împotriva Inspectoratului de Poliție Județean Timiș, a Inspectoratului General al Poliției Române și a Ministerului de Interne pentru condițiile necorespunzătoare de detenție (condiții precare de igienă) pe care G.O. le-ar fi suferit, în perioada 18 iunie – 10 septembrie 2015, în Centrul de Reținer și Arestare Preventivă din cadrul I.P.J. Timiș. Printr-o decizie civilă din 25 noiembrie 2020 (dosar nr. 17600/325/2018), instanța a admis recursul reclamantului, a schimbat în parte o decizie anterioară prin care se aplicase termenul de prescripție de 3 ani pentru perioada 18 iunie 2015 – 4 iulie 2015, a respins prescrierea acțiunii și a majorat quantumul despăgubirii acordate cu titlu de daune morale la 1 250 RON (aproximativ 262 EUR). Instanța a reținut că G.O. a contractat o dermatită din cauza condițiilor necorespunzătoare de detenție, afecțiune care s-a agravat ulterior, astfel încât momentul de debut al termenului de prescripție nu putea fi calculat decât de la data diagnosticului său, 6 septembrie 2015. Instanța a menținut dispozițiile deciziei anterioare de constatare a unor condiții de detenție contrare art. 3 din Convenție, precum și existența prejudiciului moral cauzat de acestea.

B. Acțiuni civile în denunțarea condițiilor de detenție din penitenciare

27. La 17 mai 2016, la Judecătoria Sectorului 5 București a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva Penitenciarului Rahova pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care N.T. le-ar fi suferit în timpul detenției sale de 587 de zile (mai multe perioade separate, în perioada 9 aprilie 2013 – 24 iulie 2015). Printr-o sentință civilă din 21 noiembrie 2016 (dosar nr. 9685/302/2016), instanța a concluzionat că tratamentele în cauză (supraaglomerare și nerespectarea condițiilor minime de igienă și transport) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat pârâții să plătească reclamantului respectiv 18 000 RON (aproximativ 4 000 EUR) reprezentând daune morale. Aceasta s-a bazat pe o încheiere din 18 august 2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate, care a constatat condiții necorespunzătoare de detenție, precum și pe informațiile furnizate de Penitenciarul Rahova, care au confirmat susținerile lui N.T. privind supraaglomerarea (un spațiu de cazare de 1,90 m²) și condițiile de transport necorespunzătoare. Reieșea că reclamantul încă era deținut în Penitenciarul Rahova la data introducerii acțiunii sale.

28. La 18 aprilie 2016, la Judecătoria Ploiești a fost introdusă o acțiune în răspundere delictuală împotriva penitenciarelor Mărgineni, Ploiești, Colibași și Jilava, precum și împotriva A.N.P., pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care M.C. le-ar fi suferit în perioada 4 aprilie 2012 – 21 iulie 2015 în aceste unități. Printr-o sentință civilă din 4 iulie 2017, definitivă (dosar nr. 7633/281/2016), instanța a concluzionat că tratamentele în cauză (un spațiu individual de 1,89 m² – 1,92 m² în Penitenciarul Mărgineni) era contrar art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat Penitenciarul Mărgineni

și A.N.P. să plătească reclamantului respectiv 2 000 EUR cu titlu de daune morale. Referindu-se la hotărârea *Khlaifia și alții*, citată anterior, pct. 164–166, instanța a reținut că principalul factor care a justificat această decizie a fost spațiul personal foarte mic. Cu privire la celelalte locuri de deținere, instanța, examinând probele cu înscrisuri, a constatat că nu există probleme în contextul art. 3 din Convenție ca atare.

29. La 28 august 2017, la Judecătoria Sectorului 2 București a fost introdusă o acțiune în răspundere delictuală împotriva Penitenciarului Jilava și a A.N.P. pentru condițiile de transport necorespunzătoare pe care N.M.B. susținea că le-a suferit (absența centurilor de siguranță, lipsa unui sistem de supraveghere video, prezența unor deținuți bolnavi și lipsa aerului condiționat în autovehicul). Printr-o sentință civilă din 22 martie 2018 (dosar nr. 20369/300/2017), instanța a analizat caracteristicile autovehiculului care l-a transportat pe reclamant, precum și celelalte înscrisuri depuse de Penitenciarul Jilava și a concluzionat că elementele denunțate nu au fost confirmate și că, în orice caz, acestea nu erau susceptibile să conducă la aplicarea art. 3 din Convenție întrucât nu au atins pragul de gravitate impus de jurisprudența Curții.

30. La 17 ianuarie 2018, la Judecătoria Sectorului 5 București a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva Penitenciarului Rahova pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care Z.C.V.I. susținea că le-a suferit acolo timp de 4 luni începând cu 12 septembrie 2017. Printr-o sentință civilă din 23 iulie 2018 (dosar nr. 921/302/2018), instanța a concluzionat că tratamentele în litigiu (refuzul administrației penitenciarului de a-i pune la dispoziție o pătură, pe care a cumpărat-o el însuși pentru a se proteja de frigul din camera sa, precum și lipsa unei temperaturi corespunzătoare în cameră pe timpul iernii) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat Penitenciarul Rahova să plătească respectivului reclamant 2 000 RON (aproximativ 430 EUR) cu titlu de daune morale.

31. La 4 aprilie 2016, la Tribunalul București a fost formulat apel în cadrul unei acțiuni în răspundere delictuală împotriva Penitenciarului Giurgiu și A.N.P. pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care A.L.D. susține că le-a suferit după 17 decembrie 2015 (o igienă precară a camerei și a băii, lipsa mobilierului pentru păstrarea bunurilor și obiectelor personale și servirea meselor, ferestre și toalete defecte și lipsa apei reci), precum și pentru tratamentul medical necorespunzător din Penitenciarul Giurgiu (lucrări dentare necorespunzătoare timp de mai mult de un an și lipsa tratamentului corespunzător pentru hepatita C). Printr-o decizie civilă din 23 octombrie 2018 (dosar nr. 6216/302/2016), tribunalul a schimbat în parte o sentință civilă pronunțată de Judecătoria Sectorului 5 București și a obligat pârâții să plătească respectivului reclamant suma de 20 000 EUR cu titlu de despăgubiri civile. Rezultă că reclamantul era deținut în Penitenciarul Giurgiu la data introducerii acțiunii sale.

32. La 23 iunie 2017, la Curtea de Apel Timișoara a fost formulat apel cadrul unei acțiuni în răspundere civilă delictuală împotriva statului, a Ministerului de Interne, Ministerului de Justiție și a A.N.P. pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care C.I. susținea că le-a suferit timp de aproximativ 14 ani în Centrul de reținere și arestare preventivă al Poliției Caraș-Severin și în penitenciarele Timișoara, Craiova, Bacău, Jilava și Drobeta Turnu Severin (în principal, un spațiu individual mai mic de 3 m² și lipsa igienei). Printr-o decizie civilă din 21 noiembrie 2018, redactată la 24 decembrie 2018 (dosar nr. 3106/115/2017), instanța a constatat că tratamentele în cauză erau contrare legislației naționale și art. 3 din Convenție, a schimbat sentința civilă din 26 februarie 2018 pronunțată de Tribunalul Caraș-Severin și a obligat statul și A.N.P. să plătească respectivului reclamant 45 000 RON (aproximativ 9 656 EUR) cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral. Instanța, pentru a ajunge la această concluzie, a considerat mai întâi că statul român și A.N.P. au capacitate procesuală în acest tip de litigiu. A statuat apoi că cererea civilă privind detenția lui C.I. în Arestul I.P.J. Caraș-Severin era prescrisă, cu motivarea că era o perioadă diferită, întrucât persoana în cauză a fost pusă în libertate la 9 octombrie 2001, următoarea arestare având loc la 29 martie 2002, când a fost depusă tot la Penitenciarul Timișoara. Astfel, instanța s-a pronunțat cu privire la răspunderea civilă a autorităților pentru perioadele succesive de detenție a lui C.I. în perioada 29 martie 2002 – 15 aprilie 2015 (data liberării sale condiționate) în cele cinci penitenciare menționate mai sus. Această din urmă dată, potrivit curții de apel, constituia momentul de la care începea să curgă termenul de prescripție de 3 ani prevăzut de art. 2517 din Codul civil (*supra*, pct. 13).

33. Curtea de apel a confirmat că Tribunalul Caraș-Severin a stabilit în mod just situația de fapt din respectiva cauză și a concluzionat, după administrarea probelor (două probe testimoniale cu martori și înscrisuri depuse de penitenciare), că reclamantul a fost supus unor condiții necorespunzătoare de detenție în penitenciarele în care a fost deținut. Instanța a respins susținerile, în apărare, ale A.N.P. referitoare la lipsa intenției de umilire sau înjosire a reclamantului și a subliniat că nu sunt de natură să înlăture existența faptei ilicite, a prejudiciului sau a culpei părâtei. Întemeindu-se pe jurisprudența Curții [cauzele *Micu împotriva României*, nr. 29883/06, 8 februarie 2011; *Rupa împotriva României (nr. 1)*, nr. 58478/00, 16 decembrie 2008; *Kudla*, citată anterior; *Alver împotriva Estoniei*, nr. 64812/01, 8 noiembrie 2005; *Dougoz împotriva Greciei*, nr. 40907/98, CEDO 2001-II, și *Karalevičius împotriva Lituaniei*, nr. 53254/99, 7 aprilie 2005], instanța a subliniat că supraaglomerarea era adesea principalul factor de luat în considerare în evaluarea condițiilor de detenție și că reprezenta o problemă structurală la nivel național. Pe baza aceleiași jurisprudențe, instanța a amintit de asemenea importanța luării în considerare a efectelor cumulative ale condițiilor de detenție și a duratei

detenției în condiții necorespunzătoare. Înainte de a concluziona că în prezenta cauză erau întrunite condițiile pentru a antrena răspunderea civilă delictuală, instanța a făcut referire, de asemenea, la mai multe exemple din jurisprudența Curții pentru a evidenția condițiile precare de igienă, calitatea proastă a hranei și lipsa tratamentului medical corespunzător în penitenciarele din România și a făcut trimitere, de asemenea, la constatările Curții în cauzele *Iacov Stanciu și Rezmiveș și alții*, citate anterior, pentru a consolida argumentul potrivit căruia problema condițiilor necorespunzătoare de detenție din România era una structurală. Instanța a hotărât că lipsa fondurilor pentru asigurarea unor condiții bune de detenție nu scutește autoritățile naționale de obligația de a repara prejudiciul moral suferit de deținuți. Aceasta a apreciat cuantumul care trebuie acordat pentru prejudiciul moral luând în considerare, printre altele, durata detenției lui C.I. în condiții necorespunzătoare.

34. În 2018, la Judecătoria Târgu Jiu a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva autorităților responsabile pentru condițiile necorespunzătoare de detenție a lui B.I. timp de 21 de luni (4 ianuarie 2016 – 12 septembrie 2017) în Penitenciarul Târgu Jiu. Printr-o sentință civilă din 20 decembrie 2018 (dosar nr. 784/318/2018), instanța a considerat că respectivele condiții de detenție (în special un spațiu individual mai mic de 4 m²) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat statul să plătească persoanei în cauză 5 000 RON (aproximativ 1 072 EUR) cu titlu de daune morale. Instanța a reținut că Penitenciarul Târgu Jiu recunoscuse că nu putuse să asigure un spațiu individual de cel puțin 4 m² în speță.

35. La o dată neprecizată, la Tribunalul București a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva Penitenciarului Rahova, A.N.P. și Ministerului Justiției pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care P.C.A. le-a suferit între 28 mai 2014 și 1 iulie 2016. Printr-o sentință civilă din 9 mai 2019 (dosar nr. 11357/3/2017), instanța a concluzionat că tratamentele în litigiu (un spațiu individual mai mic de 3 m²) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat Penitenciarul Rahova să plătească persoanei în cauză 3 000 RON (aproximativ 630 EUR) cu titlu de daune morale.

36. În 2019, la Tribunalul Gorj a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva autorităților pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care C.C.C. susținea că le-a suferit timp de aproximativ 10 luni în Penitenciarul Târgu Jiu. Printr-o decizie civilă din 23 septembrie 2019 (dosar nr. 11310/318/2019), acesta a confirmat o sentință civilă pronunțată la 5 aprilie 2019, a stabilit că respectivele condiții de detenție (inclusiv un spațiu individual mai mic de 4 m²) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat statul să plătească persoanei în cauză 500 de euro cu titlu de daune morale.

37. La 5 septembrie 2019, la judecătorul de supraveghere a privării de libertate din Penitenciarul Baia-Mare a fost depusă o plângere formulată de F.M.A. cu privire la condițiile de transport între penitenciarele Baia Mare și Gherla (lipsa de salubritate a autovehiculului, lipsa aerului condiționat și nesiguranța condițiilor de transport). Printr-o încheiere din 26 septembrie 2019 (dosar nr. 174/JS/2019), acesta a concluzionat, în urma administrării probelor (caracteristicile autovehiculului care a asigurat transportul reclamantului) că faptele denunțate nu au fost confirmate și a respins plângerea ca nefondată. Reclamantul a formulat contestație la încheiere, dar ulterior a renunțat.

38. În 2019, la Înalta Curte de Casație și Justiție (denumită în continuare „Înalta Curte”) a fost declarat un recurs formulat de stat în cadrul unei acțiuni în despăgubire introduse la 20 februarie 2018 pentru condiții necorespunzătoare de detenție (supraaglomerare). Printr-o decizie din 19 februarie 2020, înalta instanță a statuat că, în acest tip de litigiu, răspunderea aparține statului, nu instituțiilor din subordine. Instanța a ajuns la această concluzie referindu-se la disfuncționalitățile structurale caracteristice sistemului penitenciar din România, astfel cum s-a constatat în hotărârea-pilot Rezmiveș și alții, pentru a demonstra că la originea unei probleme sistemice se află cauze ce pot fi atribuite nu penitenciarelor, ci numai statului, care este singurul responsabil de politica penală. Înalta instanță a constatat imposibilitatea obiectivă a A.N.P. de a se conforma standardului prevăzut în legislația națională ce reglementează modalitatea de efectuare a stării de detenție deoarece instituția nu avea competența de decizie și control în acest domeniu. Astfel, înalta instanță a confirmat o sentință din 17 mai 2018 pronunțată de Tribunalul Gorj prin care statul a fost obligat să plătească respectivului reclamant suma de 5 000 RON (aproximativ 1 075 de euro) pentru detenția unei persoane, timp de un an și o lună, în condiții necorespunzătoare de detenție, cu încălcarea art. 3 din Convenție.

39. La 27 iulie 2017, la Tribunalul Gorj a fost introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva autorităților pentru detenția lui P.S. timp de aproximativ 1 an și 4 luni în penitenciarele Craiova, Aiud, Deva, Mioveni și Târgu Jiu. Printr-o decizie civilă din 21 septembrie 2020 (dosar nr. 12782/318/2017), instanța a schimbat în parte o sentință civilă din 29 iulie 2019, confirmând că condițiile de detenție de la 3 februarie 2014 până la 15 iunie 2015 (inclusiv supraaglomerarea) erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat în solidar pârâții să plătească persoanei în cauză 4 000 de euro pentru prejudiciul moral. Instanța a constatat, de asemenea, că acțiunea lui P.S. era prescrisă pentru arestarea sa preventivă din perioada 19 iunie 2003 – 10 ianuarie 2005, cu motivarea că fusese pus în libertate la această dată și că termenul de prescripție pentru capătul de cerere respectiv începuse să curgă de la data punerii sale în libertate.

40. La 7 septembrie 2018, la Curtea de Apel Cluj Napoca a fost formulat apel în cadrul unei acțiuni în răspundere civilă delictuală împotriva

autorităților pentru detenția lui S.I. timp de aproximativ 16 luni în penitenciarele Satu Mare, Bistrița și Deva. Printr-o decizie civilă din 21 octombrie 2020, definitivă (dosar nr. 18919/211/2018), instanța a statuat că respectivele condiții de detenție din ultimele două penitenciare erau contrare art. 3 din Convenție și legislației interne și a obligat inculpații să plătească în solidar 3 000 EUR persoanei în cauză pentru prejudiciul moral. Instanța a respins ca prescrisă acțiunea civilă pentru detenția reclamantului în Penitenciarul Satu Mare în perioada 16 ianuarie – 9 martie 2015 (data transferului său în Penitenciarul Bistrița), această perioadă de detenție aflându-se, în opinia sa, în afara termenului legal de prescripție de 3 ani (*supra*, pct. 13). A considerat că perioada respectivă a început să curgă ori de câte ori reclamantul a fost transferat într-un alt penitenciar sau pus în libertate.

C. Date statistice

41. Guvernul face referire la constatările unei statistici furnizate de A.N.P. pentru perioada 2014 – 2020, care arată numărul de plângeri depuse de deținuți la judecătorul de supraveghere a privării de libertate. Potrivit acestor informații, în 2015 – 2020, 1 374 din cele 3 392 de plângeri primite vizau supraaglomerarea penitenciarelor. Guvernul se referă, de asemenea, la statisticile furnizate de A.N.P. pentru perioada decembrie 2020 – aprilie 2021, potrivit cărora judecătorul de supraveghere a privării de libertate a primit 156 de plângeri privind condițiile necorespunzătoare de detenție.

42. Guvernul arată că indicele de ocupare a scăzut mult între 2011 și 2020, deficitul de locuri de deținere fiind de 13 327 în 2011 și doar 2 051 în 2020. Populația carcerală a scăzut de la 33 434 de deținuți în 2013 la 27 455 în 2016.

43. A.N.P. publică pe site-ul său Internet statistici privind numărul de persoane încarcerate în toate unitățile aflate în subordinea sa. Conform acestor date, la 20 aprilie 2021, 22 464 de persoane erau deținute în structurile A.N.P., cu o capacitate de 18 271 de locuri.

IV. DOCUMENTELE RELEVANTE ALE CONSILIULUI EUROPEI

44. La 11 martie 2021, Serviciul pentru executarea hotărârilor Curții, în cadrul supravegherii executării hotărârii-pilot *Rezmiveş și alții*, citată anterior, a evaluat măsurile generale adoptate în vederea executării a 90 de cauze care erau îndreptate împotriva României și aveau ca obiect în principal supraaglomerarea și condițiile materiale de detenție din unitățile penitenciare și din centrele de reținere și arestare preventivă ale poliției [grupul de cauze *Bragadireanu* (nr. 22088/04) și *Rezmiveş și alții* (citată anterior)]. Această evaluare conține următoarele pasaje relevante în speță:

„Analiza Secretariatului

[...]

Măsuri generale

Cu privire la condițiile de detenție

Planul de acțiune revizuit din noiembrie 2020 include măsuri care par a fi adecvate pentru a aborda multe dintre deficiențele care au dus la încălcări ale art. 3 din Convenție în aceste cauze. La întocmirea acestuia, autoritățile au ținut seama, de asemenea, de orientările oferite de Comitetul de Miniștri în etapele anterioare ale procesului de executare cu privire la anumite aspecte care necesită o acțiune prioritară din partea lor (ca de exemplu consolidarea Serviciului de probațiune). Acest plan de acțiune este sprijinit la un nivel politic înalt, deoarece a fost aprobat de guvern, ceea ce demonstrează angajamentul ferm al autorităților pentru a asigura respectarea deplină a obligațiilor în temeiul art. 46 § 1 din Convenție și creează condițiile necesare pentru punerea în aplicare eficientă și rapidă a măsurilor prezentate.

Cu toate acestea, evoluțiile recente de la nivel național, precum și unele elemente ale strategiei autorităților de a aborda unele dintre problemele identificate în hotărâri, necesită o examinare mai amănunțită.

S-a observat în primul rând că inflația populației carcerale a redevenit o chestiune de mare îngrijorare. În prezent, s-a stabilit că, după o tendință descendentă semnificativă și constantă între 2014 și 2020, situația s-a înrăutățit din luna iunie a anului trecut, cu o creștere a numărului de deținuți și a indicelui global de ocupare a penitenciarelor cu aproximativ 8% până în decembrie 2020. Pe baza explicațiilor furnizate de autorități, nu este exclus ca această tendință ascendentă să continue. Datele furnizate arată, de asemenea, că, deși autoritățile încearcă să echilibreze repartizarea deținuților, unele penitenciare nu numai că funcționează mult peste capacitatea lor oficială, dar, de fapt, au niveluri de supraaglomerare cu mult peste media națională raportată (119,2 % în decembrie 2020).

Supraaglomerarea persistentă și nivelurile foarte grave raportate pentru unele penitenciare, în contextul creșterii recente a dimensiunii populației carcerale, necesită un demers rapid și decisiv pentru a pune capăt unei situații care intră sub incidența art. 3 din Convenție, dispoziție care nu permite excepții sau derogări. Din acest punct de vedere, este pozitiv și liniștitor faptul că autoritățile au în vedere un demers legislativ în completarea planurilor lor de renovare și extindere a parcului penitenciar, deoarece acestea nu par a fi în măsură să ofere o soluție suficient de rapidă și definitivă la această problemă.

Prin urmare, Comitetul ar putea dori să primească detalii cu privire la măsurile legislative avute în vedere și impactul preconizat al acestora, subliniind în același timp că este important ca autoritățile să se bazeze pe indicațiile din hotărârea-pilot *Rezmiveş și alții* (pct. 117 – 119) și pe activitatea aprofundată a Consiliului Europei [în special Recomandarea Rec(99)22 a Comitetului de Miniștri privind supraaglomerarea penitenciarelor și inflația populației carcerale, Cartea albă privind supraaglomerarea penitenciarelor publicată în 2016 de Comitetul european pentru probleme criminale și recomandările specifice ale CPT]. Toate aceste surse arată că crearea de noi locuri de deținere nu poate, în sine, să ofere o soluție durabilă la problema supraaglomerării penitenciarelor și ar trebui să fie sprijinită îndeaproape prin alte măsuri și politici menite să reducă dimensiunea populației carcerale și să o mențină la niveluri gestionabile.

În al doilea rând, în ceea ce privește proiectele de aliniere a condițiilor materiale din penitenciare la cerințele art. 3, este esențial, în așteptarea unor îmbunătățiri mai substanțiale ale infrastructurii penitenciarelor, ca autoritățile să își continue eforturile

HOTĂRÂREA POLGAR ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

de menținere a locurilor existente într-o stare de reparații adecvată. De asemenea, este important ca lucrările pregătitoare pentru identificarea investițiilor necesare în infrastructură să fie finalizate rapid, iar Comitetul să fie informat cu privire la conținutul lucrărilor și calendarul prevăzut pentru finalizarea acestora.

În al treilea rând, în ceea ce privește asistența medicală în sistemul penitenciar, pare esențial de abordat, cu prioritate, deficitul de personal medical calificat. Greutățile persistente cu care se confruntă administrația penitenciarelor în ceea ce privește atragerea acestui personal arată în mod clar că încercările repetate de recrutare sunt insuficiente și că sunt necesare demersuri mai ample pentru a soluționa această problemă. Autoritățile s-ar putea baza pe activitatea și expertiza Consiliului Europei în acest domeniu, inclusiv pe recomandările specifice ale CPT în acest domeniu.

În fine, în ceea ce privește proiectele referitoare la sistemul de centre de reținere și arestare preventivă, se observă că aceste centre vor continua să găzduiască persoane arestate preventiv pentru perioade lungi de timp. Prin urmare, pentru a rezolva pe deplin problemele evidențiate de hotărâri, atât centrele noi, cât și cele renovate vor trebui să ofere condiții adaptate la durata șederii persoanelor private de libertate, inclusiv un regim adecvat de activități în exteriorul camerelor și spații dotate corespunzător pentru aceste activități. Rămâne la latitudinea autorităților să confirme că planurile lor îndeplinesc aceste cerințe.

Cu privire la căile de atac interne

Curtea a decis acum să reexamineze dacă o acțiune în fața instanțelor naționale care are ca obiect să stabilească răspunderea civilă delictuală a statului este o cale de atac eficientă pentru a solicita despăgubiri financiare pentru condițiile necorespunzătoare de detenție și, de asemenea, a solicitat informații despre funcționarea recursului preventiv. Necesitatea ca autoritățile să ia măsuri suplimentare pentru a se asigura că legislația națională prevede o cale de atac efectivă sau o combinație de căi de atac efective pentru astfel de plângeri va trebui să fie stabilită după ce Curtea a realizat propria sa apreciere.”

45. Cu ocazia celei de-a 1398-a reuniuni a delegaților miniștrilor, din 9 – 15 martie 2018 (DH), Comitetul de Miniștri a evaluat măsurile generale adoptate în vederea executării a 90 de cauze care erau îndreptate împotriva României și aveau ca obiect în principal supraaglomerarea și condițiile materiale de detenție din penitenciare și din centrele de reținere și arestare preventivă ale poliției [grupul de cauze *Rezmiveș și alții* (citată anterior) și grupul de cauze *Bragadireanu* (citată anterior)]. Acesta a adoptat următoarea decizie, care conține următoarele pasaje relevante în speță:

„Delegații

1. reamintesc problemele structurale persistente ale supraaglomerării și condițiilor de detenție inumane și degradante din penitenciarele și din centrele de reținere și arestare preventivă din România, precum și absența prelungită a unui sistem de căi de atac în conformitate cu Convenția la nivel național în acest sens;

[...]

Cu privire la măsurile generale

4. salutând angajamentul ferm al Guvernului de a găsi o soluție globală și durabilă la problemele structurale identificate de aceste hotărâri, își exprimă satisfacția cu privire la măsurile incluse în planul de acțiune revizuit prezentat în noiembrie 2020 și speranța fermă că Guvernul va continua să ofere tot sprijinul necesar pentru punerea în aplicare efectivă și la timp a acestora;

HOTĂRÂREA POLGAR ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

5. luând totuși act cu îngrijorare de persistența supraaglomerării carcerale și de datele recente privind înrăutățirea situației în ultimele 6 luni, subliniază importanța unei acțiuni rapide și decisive pentru a soluționa această problemă, în special având în vedere implicațiile sale umanitare; prin urmare, solicită autorităților să prezinte detalii privind măsurile legislative suplimentare anunțate în planul de acțiune revizuit și privind impactul preconizat al acestora și solicită autorităților să se bazeze pe orientările Curții Europene din hotărârea-pilot *Rezmiveş și alții* și lucrările relevante ale Consiliului Europei pentru a se asigura că aceste măsuri ating obiectivele urmărite;

6. în ceea ce privește măsurile prezentate pentru remedierea deficiențelor în ceea ce privește condițiile materiale și acordarea de asistență medicală în sistemul penitenciar, solicită autorităților să își continue eforturile pentru a se asigura că, în așteptarea unor îmbunătățiri mai substanțiale ale infrastructurii penitenciare, locurile existente sunt menținute într-o stare corespunzătoare și să își intensifice eforturile de identificare și punere în aplicare promptă a unor soluții adecvate și suficiente la problema lipsei persistente de personal medical calificat;

7. în ceea ce privește planurile de modernizare și reînnoire a rețelei existente de centre de rețineră și arestare preventivă din cadrul inspectoratelor de poliție, subliniază importanța asigurării faptului că unitățile noi, dar și cele renovate, oferă condiții corespunzătoare duratei de ședere a deținuților, inclusiv un regim adecvat de activități în exteriorul camerelor și spații dotate corespunzător pentru astfel de activități; invită autoritățile să furnizeze informații suplimentare care să confirme că planurile lor îndeplinesc pe deplin aceste cerințe;

8. în ceea ce privește căile de atac interne, reamintesc faptul că Curtea Europeană a decis să reexamineze chestiunea dacă o acțiune în fața instanțelor naționale, având ca obiect stabilirea răspunderii civile delictuale a statului, putea constitui o cale de atac compensatorie eficientă pentru plângerile întemeiate cu privire la condițiile necorespunzătoare de detenție și a solicitat, de asemenea, informații cu privire la funcționarea căii de atac preventive instituite în 2014; decid reluarea examinării lor în lumina constatărilor Curții cu privire la aceste aspecte;

9. încurajează autoritățile să continue cooperarea strânsă cu secretariatul și le invită să prezinte informații referitoare la diferitele aspecte sus-menționate până la 30 iunie 2021 cel târziu.”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

46. Reclamantul susține că condițiile sale de detenție în penitenciarele Aiud, Deva și, respectiv, Gherla, precum și cele de transfer între aceste penitenciare constituie tratamente inumane și degradante, contrare art. 3 din Convenție, care prevede următoarele:

Art. 3

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Cu privire la condițiile materiale de detenție din Penitenciarul Deva (27 februarie 2014 – 29 aprilie 2015 și 14 – 25 mai 2015)

1. Cu privire la admisibilitate

47. Guvernul invocă o excepție preliminară în sensul că reclamantul și-ar fi pierdut calitatea de victimă ca urmare a recunoașterii explicite și în fond a încălcării art. 3 din Convenție și a despăgubirii financiare corespunzătoare dispuse în acest sens de instanțele naționale (*supra*, pct. 7-12). Acesta afirmă că reclamantul, care a introdus o acțiune în răspundere civilă delictuală în temeiul art. 1349 din Codul civil (*supra*, pct. 13), a fost despăgubit pentru condițiile necorespunzătoare de detenție pe care le-a suferit în timpul șederii sale în Penitenciarul Deva. Consideră că valoarea despăgubirii acordate în speță, respectiv 500 EUR, este în concordanță cu media sumelor acordate de instanțele naționale în cauze similare.

48. Reclamantul critică cuantumul despăgubirii primite și face trimitere la jurisprudența Curții referitoare la România, care, în opinia sa, prevede sume mai mari în materie. În opinia sa, respingerea ca prescrisă a unei părți a acțiunii sale a fost o eroare din partea instanțelor naționale.

49. În prezenta cauză, Curtea constată că instanțele naționale, judecând acțiunea în răspundere civilă delictuală introdusă de reclamant în temeiul art. 1349 din Codul civil, au obligat autoritățile naționale la repararea prejudiciului suferit de reclamant din cauza condițiilor necorespunzătoare de detenție în Penitenciarul Deva în perioada 22 aprilie 2014 – 29 aprilie 2015 și 14 mai 2015 – 25 mai 2015 și la plata a 500 de euro cu titlu de daune morale (*supra*, pct. 9).

50. Curtea amintește că o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este suficientă, în principiu, pentru a-l priva de calitatea de „victimă” în sensul art. 34 din Convenție, cu excepția cazului în care autoritățile naționale au recunoscut, în fond sau în mod explicit, și apoi au reparat încălcarea Convenției [*Scordino împotriva Italiei (nr. 1) (MC)*, nr. 36813/97, pct. 180, CEDO 2006-V; *Gäfgen împotriva Germaniei (MC)*, nr. 22978/05, pct. 115, CEDO 2010]. Numai în cazurile în care sunt îndeplinite aceste două condiții, natura subsidiară a mecanismului de protecție oferită de Convenție se opune unei examinări a cererii [*Rooman împotriva Belgiei (MC)*, nr. 18052/11, pct. 129, 31 ianuarie 2019].

51. În conformitate cu principiul amintit mai sus, trebuie să se verifice, în primul rând, dacă autoritățile au recunoscut încălcările Convenției în privința reclamantului și, pe de altă parte, dacă acestea i-au oferit o reparație corespunzătoare și suficientă.

52. În ceea ce privește recunoașterea încălcării Convenției, Curtea constată că aceasta a fost formulată astfel încât să se limiteze la perioada 22 aprilie 2014 – 29 aprilie 2015 și perioada 14 mai – 25 mai 2015 și că nu a luat în considerare detenția reclamantului în perioada 27 februarie – 21 aprilie 2014 în Penitenciarul Deva cu motivarea că, pentru această perioadă de detenție,

acțiunea reclamantului era prescrisă (*supra*, pct. 8-10). Însă Curtea constată că detenția reclamantului în Penitenciarul Deva în perioada 27 februarie 2014 – 29 aprilie 2015 nu a fost întreruptă și reprezintă o „situație continuă” în sensul jurisprudenței Curții. Amintește în această privință că o perioadă de detenție trebuie considerată o „situație continuă” atunci când are loc în unități de același tip și în condiții similare, cât timp persoana respectivă nu a fost pusă în libertate sau nu a fost încadrată într-un alt regim de executare a pedepselor privative de libertate (a se vedea *Ananyev și alții împotriva Rusiei*, nr. 42525/07 și 60800/08, pct. 78, 10 ianuarie 2012). Prin urmare, este necesar să se constate că încălcarea denunțată de reclamant nu a fost recunoscută decât în parte de autorități.

53. Pentru a răspunde la întrebarea dacă reclamantul a obținut o reparație corespunzătoare și suficientă, Curtea va verifica, pe de o parte, dacă reparația acoperă întreaga perioadă în litigiu și, pe de altă parte, dacă suma acordată de instanțe nu este nerezonabilă în raport cu ceea ce Curtea ar acorda cu titlu de reparație echitabilă.

54. În ceea ce privește prima condiție, Curtea constată că reparația acordată nu acoperea întreaga perioadă în litigiu întrucât instanțele au exclus, ca urmare a prescrierii, perioada cuprinsă între 27 februarie 2014 și 21 aprilie 2014 (*supra*, pct. 8–10), care reprezenta o „situație continuă” în raport cu jurisprudența Curții (*supra*, pct. 52 *in fine*).

55. În ceea ce privește a doua condiție, Curtea constată că reclamantul a obținut 500 EUR pentru o perioadă de detenție în litigiu de 1 an, 2 luni și 13 zile. Problema dacă acest quantum poate fi considerat corespunzător și suficient este strâns legată de modul în care Curtea ar putea să aplice art. 41 din Convenție. Aceasta presupune să se verifice, în lumina tuturor circumstanțelor cauzei, dacă suma acordată de instanțele naționale nu a fost nerezonabilă în raport cu suma pe care Curtea ar acorda-o în situații comparabile (*Nikitin și alții împotriva Estoniei*, nr. 23226/16 și alte 6, pct. 197, 29 ianuarie 2019).

56. În lumina principiului subsidiarității, Curtea amintește că instanțele naționale sunt cele mai în măsură să aprecieze în mod concret condițiile de detenție a persoanelor deținute și să stabilească quantumul despăgubirii acordate pentru repararea prejudiciului moral cauzat de condiții care aduc atingere demnității umane. O astfel de evaluare trebuie să se efectueze în conformitate cu sistemul juridic național și cu practica națională și trebuie să țină seama de nivelul de trai al țării în cauză, chiar dacă astfel se ajunge la acordarea unor sume mai mici decât cele pe care Curtea le-ar fi acordat în cauze similare [*Shmelev și alții împotriva Rusiei* (dec.), nr. 41743/17 și alte 16, pct. 91, 17 martie 2020, cu trimiterile citate acolo]. În cazul în care despăgubirea nu este stabilită prin lege, ci este stabilită, precum în speță, în aplicarea dispozițiilor referitoare la răspunderea civilă delictuală (*supra*, pct. 13), instanțele naționale trebuie de asemenea să se asigure că legislația națională este aplicată în conformitate cu Convenția și cu jurisprudența Curții

[*Atanasov și Apostolov împotriva Bulgariei* (dec.), nr. 65540/16 și 22368/17, pct. 64, 27 iunie 2017].

57. În prezenta cauză, Curtea constată că suma acordată reclamantului de instanțele naționale era nerezonabilă în raport cu cea pe care ar acorda-o în situații comparabile. Prin urmare, rezultă că reclamantul nu a obținut o reparație corespunzătoare și suficientă pentru încălcarea pe care a suferit-o (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Mironovas și alții împotriva Lituaniei*, nr. 40828/12 și alte 6, pct. 99–100, 8 decembrie 2015).

58. Prin urmare, trebuie respinsă excepția Guvernului întemeiată pe pierderea calității de victimă a reclamantului.

59. Curtea, constatând că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate în sensul art. 35 din Convenție, îl declară admisibil.

2. Cu privire la fond

60. Curtea face trimitere la principiile consacrate în jurisprudența sa privind condițiile materiale de detenție [a se vedea, de exemplu, *Muršić împotriva Croației* (MC), nr. 7334/13, pct. 96–101, 20 octombrie 2016]. Aceasta subliniază în special că, de una singură sau în combinație cu alte deficiențe, o lipsă gravă de spațiu într-o cameră de deținere este un factor care trebuie luat în considerare la stabilirea naturii „degradante” în sensul art. 3 a condițiilor de detenție descrise și pentru constatarea unei încălcări a acestui articol (*ibidem*, pct. 122–141, precum și *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 143–159). În special, în cazul în care suprafața la sol de care dispune un deținut într-o cameră comună este mai mică de 3 m², lipsa spațiului personal este considerată a fi atât de gravă încât dă naștere unei puternice prezumții de încălcare a art. 3. Sarcina probei revine astfel guvernului pârât, care poate totuși să infirme prezumția demonstrând prezența unor elemente capabile să compenseze această circumstanță în mod corespunzător (*Muršić*, citată anterior, pct. 137–138).

61. Curtea observă că, în prezenta cauză, instanțele naționale au constatat în mod definitiv că reclamantul, în timpul deținerii sale în Penitenciarul Deva, a dispus de un spațiu personal mai mic de 3 m² (*supra*, pct. 9). Această constatare nu este contestată de Guvernul pârât.

62. În hotărârea-pilot *Rezmiveș și alții împotriva României* (nr. 61467/12 și alte 3, 25 aprilie 2017), Curtea a constatat deja încălcarea art. 3 din Convenție în circumstanțe de fapt similare cu cele din prezenta cauză.

63. Curtea, după examinarea tuturor elementelor care i-au fost prezentate de părți, constată că Guvernul nu a prezentat elemente de natură să răstoarne prezumția unei încălcări a art. 3 din Convenție. Pe de altă parte, nu constată niciun fapt sau argument de natură să o conducă, în prezenta cauză, la o concluzie diferită de cea la care a ajuns în hotărârea-pilot *Rezmiveș și alții* (citată anterior). Având în vedere jurisprudența sa în materie, consideră că reclamantul a fost deținut în Penitenciarul Deva în perioada 27 februarie 2014

– 29 aprilie 2015 și 14 mai – 25 mai 2015 în condiții care au fost contrare art. 3 din Convenție.

64. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Convenție.

B. Cu privire la condițiile materiale de detenție din penitenciarele Aiud, Deva (18 noiembrie 2013 – 3 februarie 2014) și Gherla, precum și condițiile de transport între penitenciare

65. Guvernul susține că reclamantul a prezentat cu întârziere pretențiile referitoare la condițiile sale de detenție din Penitenciarul Aiud și la condițiile de transport între penitenciare. Acesta susține că detenția reclamantului în Penitenciarul Aiud a fost întreruptă prin transferul său, pentru o perioadă mai mare de 6 luni, în Penitenciarul Rahova, despre care nu se plânge în cadrul prezentei cereri (*supra*, pct. 4). În ceea ce privește transportul între penitenciare, acesta arată că primul transfer al reclamantului (la 29 aprilie 2013, între penitenciarele Aiud și Rahova) a avut loc cu 6 ani și 3 luni înainte de data sesizării Curții, iar ultimul său transfer (la 12 iunie 2015, între penitenciarele Dej și Bistrița) a avut loc cu 4 ani și 2 luni înainte de data sesizării Curții, adică în afara termenului de 6 luni prevăzut de art. 35 din Convenție. În ceea ce privește detenția reclamantului în Penitenciarul Gherla, Guvernul susține că acest capăt de cerere este vădit nefondat.

66. Reclamantul consideră că, în cazul său, ar trebui să se aplice un termen de prescripție de 10 ani (*supra*, pct. 15).

1. Cu privire la condițiile de detenție a reclamantului în penitenciarele Aiud (16 mai 2012 – 29 aprilie 2013) și Deva (18 noiembrie 2013 – 3 februarie 2014)

67. Curtea constată că instanțele naționale la care a depus plângere reclamantul au respins acțiunea sa referitoare la detențiile sale anterioare datei de 21 aprilie 2014, inclusiv cele din penitenciarele Aiud (16 mai 2012 – 29 aprilie 2013) și Deva (18 noiembrie 2013 – 3 februarie 2014), cu motivarea că aceasta s-a prescris (*supra*, pct. 8 și 10). În această privință, amintește că existența unui termen de prescripție nu este, în sine, incompatibilă cu Convenția și că este sarcina Curții să verifice în fiecare cauză dacă natura termenului de prescripție în cauză sau maniera în care a fost aplicat este compatibilă cu Convenția (a se vedea *mutatis mutandis* și în raport cu art. 6 din Convenție, *Stagno împotriva Belgiei*, nr. 1062/07, pct. 27, 7 iulie 2009). În prezenta cauză, o posibilă incompatibilitate cu Convenția ar rezulta dintr-un refuz al instanțelor naționale de a aplica noțiunea de „situație continuă” dezvoltată de Curte în jurisprudența sa referitoare la art. 3 din Convenție (*supra*, pct. 52; *infra*, pct. 89). În speță, Curtea constată că detenția reclamantului în Penitenciarul Aiud în perioada 16 mai 2012 – 29 aprilie 2013 a fost întreruptă prin transferul său, timp de peste 6 luni (29 aprilie – 18 noiembrie 2013) în Penitenciarul Rahova, că detenția sa în Penitenciarul Deva

a fost întreruptă prin transferul său la Penitenciarul Jilava pentru o perioadă de 24 de zile (3 – 27 februarie 2014) și că reclamantul nu se plânge de detenția în penitenciarele Rahova și Jilava (*supra*, pct. 4). Astfel, încălcarea continuă pe care o denunță încetase, așadar, din momentul transferurilor sale la penitenciarele Rahova și Jilava, iar perioada de 6 luni a început să curgă de la 29 aprilie 2013 și, respectiv, 3 februarie 2014 (a se vedea, de exemplu, *Abdilla împotriva Maltei*, nr. 36199/15, pct. 27-29, 17 iulie 2018; și *Eskerkhanov și alții împotriva Rusiei*, nr. 18496/16 și alte 2, pct. 31, 25 iulie 2017). În aceste condiții și având în vedere termenul legal de prescripție prevăzut de legislația națională (*supra*, pct. 14), faptul că reclamantul a introdus aceste două acțiuni în fața instanțelor naționale prin intermediul unei acțiuni în răspundere civilă delictuală nu este de natură să întrerupă termenul de 6 luni prevăzut de art. 35 din Convenție, întrucât această cale de atac a fost lipsită de efect util. Rezultă că aceste capete de cerere sunt tardive și trebuie să fie respinse în temeiul art. 35 § 1 și § 4 din Convenție.

2. *Cu privire la condițiile de transport între penitenciare*

68. Curtea observă că reclamantul a formulat pentru prima dată în fața sa capătul de cerere referitor la condițiile de transport între penitenciare și că acest capăt de cerere nu a fost formulat în fața instanțelor naționale (*supra*, pct. 4-6). În măsura în care reclamantul a considerat că nu dispunea de o cale de atac efectivă pentru a adresa plângerile sale instanțelor naționale, acesta ar fi trebuit să sesizeze Curtea în termen de 6 luni de la data faptelor sau a măsurilor criticate, mai precis de la data transferurilor sale între penitenciare [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Aydarov și alții împotriva Bulgariei* (dec.), nr. 33586/15, pct. 90, 2 octombrie 2018].

69. În prezenta cauză, Curtea constată că aceste transferuri au avut loc la 29 aprilie și 18 noiembrie 2013, la 3 și 27 februarie 2014, precum și la 29–30 aprilie, 12–14 mai, 25–26 mai și 12 iunie 2015 (*supra*, pct. 6 *in fine*). Întrucât prezenta cerere a fost depusă abia la 16 iulie 2019, acest capăt de cerere trebuie respins în temeiul art. 35 § 1 și § 4 din Convenție.

3. *Cu privire la condițiile de detenție din Penitenciarul Gherla*

70. În fine, în ceea ce privește capetele de cerere referitoare la condițiile de detenție din Penitenciarul Gherla, în perioada 30 aprilie – 12 mai 2015, Curtea constată că instanțele naționale au examinat capătul de cerere formulat de reclamant în legătură cu supraaglomerarea. Înainte de a respinge acest capăt de cerere ca fiind vădit nefondat, instanțele au analizat probele cu înscrisuri prezentate de A.N.P., care confirmă că, în perioada examinată, reclamantul a fost deținut într-o cameră bine luminată și bine ventilată, în care a beneficiat de un spațiu de locuit de 4,28 m², acces permanent la două săli de baie și la dușuri de două ori pe săptămână și că și-a executat pedeapsa în regim semi-deschis, ceea ce însemna o mai mare libertate de mișcare (*supra*, pct. 10).

71. Curtea face trimitere la jurisprudența sa relevantă privind principiile generale de aplicare a art. 3 din Convenție în cauzele care ridică probleme similare celor ridicate de prezenta cerere, în special hotărârea *Muršić* (citată anterior, pct. 96–141). În prezenta cauză, Curtea constată că susținerile reclamantului privind supraaglomerarea sunt contrazise de probele pe care A.N.P. le-a prezentat în fața instanțelor naționale și că celelalte elemente ale condițiilor materiale de detenție în penitenciarul în cauză nu sunt de natură să atingă pragul de gravitate impus de art. 3 din Convenție pentru a fi încadrate ca tratamente inumane ori degradante.

72. Rezultă că acest capăt de cerere este vădit nefondat și trebuie să fie respins în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA ART. 13 DIN CONVENȚIE COROBORAT CU ART. 3

73. Reclamantul se plânge de ineficacitatea acțiunii sale în răspundere civilă delictuală, care a fost soluționată prin decizia din 13 februarie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Alba Iulia (*supra*, pct. 12), ca urmare a modului în care instanțele naționale au aplicat termenul de prescripție în materie civilă și a cuantumului, insuficient în opinia sa, al despăgubirii pe care a primit-o cu titlu de daune morale. Acesta invocă art. 13 din Convenție coroborat cu art. 3.

Art. 13 prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

A. Cu privire la admisibilitate

74. Având în vedere recunoașterea, de către instanța națională, a condițiilor de detenție suferite de reclamant în Penitenciarul Deva (*supra*, pct. 9 și 12) și constatarea Curții cu privire la încălcarea art. 3 din Convenție (*supra*, pct. 60–64), Curtea consideră că acesta din urmă a formulat o pretenție întemeiată în contextul acestei dispoziții. Prin urmare, se aplică art. 13 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *J.M.B. și alții împotriva Franței*, citată anterior, pct. 175 *in fine*). Curtea, constatând că acest capăt de cerere nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

75. Guvernul solicită Curții să aprecieze eficacitatea acțiunii în răspundere civilă delictuală, întrucât consideră că, de data aceasta, spre deosebire de analiza Curții în hotărârea-pilot *Rezmiveș și alții*, citată anterior (pct. 124),

mai multe exemple de jurisprudență referitoare la situații asemănătoare cu cele ale reclamantului demonstrează cu certitudine că această cale de atac este efectivă (*supra*, pct. 19–40).

76. Curtea observă că, pentru a susține că art. 13 din Convenție nu a fost încălcat în prezenta cauză, Guvernul invocă o cale de atac, care rezultă dintr-o evoluție a jurisprudenței, care ar permite soluționarea numeroaselor cauze individuale care își au originea în problema condițiilor necorespunzătoare de detenție din penitenciarele din România, ceea ce astfel conferă eficiență principiului subsidiarității, aflat la baza sistemului Convenției. În acest context, Curtea va examina mai întâi dacă exemplele de jurisprudență prezentate de Guvern confirmă instituirea unei căi de atac efective pentru persoanele aflate în aceeași situație ca cea a reclamantului. După aceea, va analiza eficacitatea căii de atac în cazul reclamantului.

1. *Instituirea unei noi căi de atac interne*

77. Curtea a reamintit că a concluzionat că argumentele Guvernului în cauza-pilot nu permit demonstrarea, cu certitudinea necesară, a existenței unei căi de atac compensatorii efective în materie de condiții de detenție, în special din cauză că acordarea unei despăgubiri părea să fie condiționată de constatarea unei culpe din partea autorităților (*Rezmiveş și alții*, pct. 124).

78. La mai mult de 3 ani de la această constatare, Guvernul susține în prezenta cauză că aceeași cale de atac a devenit efectivă datorită evoluției jurisprudenței (*supra*, pct. 75) și, ca atare, depune la dosar copii după 21 de cauze de jurisprudență relevante (*supra*, pct. 19–40). Reclamantul nu comentează acest aspect.

79. Curtea a avut deja ocazia, în repetate rânduri, să explice complementaritatea căilor de atac preventive și compensatorii în ceea ce privește condițiile materiale de detenție care sunt contrare art. 3 din Convenție (a se vedea, pentru reamintirea acestor principii, *Ulemek*, citată anterior, pct. 71–74, și *Shmelev și alții*, citată anterior, pct. 85–104). Deși căile de atac preventive și compensatorii sunt strâns legate și, în principiu, trebuie combinate pentru a fi eficiente, acestea pot totuși să fie examinate separat, în special atunci când, precum în prezenta cauză, reclamantul nu mai este în detenție la momentul examinării, efectuate de Curte, în condiții pe care acesta le consideră contrare Convenției și că se ridică problema menținerii calității sale de victimă [*Bizjak împotriva Sloveniei*, (dec.), nr. 25516/12, pct. 28, 8 iulie 2014].

80. Astfel, în cazul în care un reclamant nu mai este deținut în condiții pe care le consideră contrare Convenției, o cale de atac compensatorie este, în principiu, suficientă pentru repararea pretensei încălcări (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ulemek*, citată anterior, pct. 82; *J. M. B. și alții împotriva Franței*, nr. 9671/15 și alte 31, pct. 168, 30 ianuarie 2020; și *Shmelev și alții*, citată anterior, pct. 87, cu trimiterile citate acolo). Această normă se bazează pe ipoteza, care face obiectul art. 13 din Convenție, că ordinea internă oferă o

cale de atac efectivă care permite reclamantului să susțină temeinicia oricărei pretenții întemeiate și să obțină reparația corespunzătoare (*Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 93).

81. Astfel cum a arătat Curtea în repetate rânduri, această cale de atac trebuie să fie „efectivă” în practică, dar și în drept, prin aceasta înțelegându-se că o astfel de eficacitate nu este supusă certitudinii că o soluție favorabilă este rezervată cererii (*Neshkov și alții împotriva Bulgariei*, nr. 36925/10 și alte 5, pct. 180, 27 ianuarie 2015). În acest sens, Curtea face trimitere la principiile referitoare la acțiunea în despăgubiri, astfel cum sunt enunțate în hotărârea *Neshkov și alții* (citată anterior, pct. 181, 184, 187, 188, 190, 285, 288, 290 și 299; a se vedea, de asemenea, *Shmelev și alții*, pct. 89–96), pe care le va aplica în prezenta cauză.

82. Pe baza informațiilor disponibile la dosar, Curtea nu este în măsură să confirme caracterul definitiv al tuturor hotărârilor judecătorești interne menționate la pct. 19–38 *supra*. Totuși, având în vedere numărul mare de exemple de jurisprudență și constatările instanțelor naționale, Curtea este în măsură să constate următoarele. În primul rând, în ceea ce privește accesibilitatea căii de atac, Curtea constată că, astfel cum reiese din exemplele de jurisprudență relevante prezentate de Guvern, sarcina probei care revine reclamantilor nu se dovedește a fi fost excesivă. În majoritatea acestor exemple, reclamantii au făcut uz de probe ușor de furnizat, ca de exemplu descrieri ale condițiilor de detenție sau de transport denunțate, uneori declarații ale martorilor, astfel încât autorităților le revenea sarcina de a respinge susținerile în discuție (*supra*, pct. 18; a se vedea, de asemenea, *mutatis mutandis*, *Atanasov și Apostolov împotriva Bulgariei*, dec., nr. 65540/16 și 22368/17, pct. 61, 27 iunie 2016).

83. În al doilea rând, în ceea ce privește garanțiile procedurale, Curtea constată că, astfel cum reiese din exemplele de jurisprudență relevante prezentate de Guvern, majoritatea proceselor au durat mai puțin de 2 ani pentru unul sau două grade de jurisdicție (*supra*, pct. 19, 21–23, 27–30, 32, 34 și 36–38). Numai patru procese au durat puțin mai mult de 2 ani, pentru unul sau două grade de jurisdicție (*supra*, pct. 26, 31 și 37–40). În privința a patru procese (*supra*, pct. 20, 24–25 și 35), Curtea nu dispune de suficiente elemente pentru a aprecia durata lor. În această privință, Curtea constată că, deși în legislația în vigoare nu există un termen specific pentru pronunțarea unei hotărâri în acest tip de litigiu, durata examinării de către instanțele naționale a acțiunilor în răspundere civilă delictuală nu pare să fi fost prea lungă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Brudan împotriva României*, nr. 75717/14, pct. 75–76, 10 aprilie 2018). În plus, astfel cum reiese din legislația națională relevantă și din exemplele de jurisprudență depuse la dosar, normele privind cheltuielile de judecată nu par să fi impus o sarcină excesivă reclamantilor. Într-adevăr, potrivit legislației române, persoanele care doresc să introducă o acțiune împotriva statului pentru a obține

despăgubiri pentru condiții necorespunzătoare de detenție sau de transport nu trebuie să plătească cheltuieli de judecată în acest scop (*supra*, pct. 16).

84. În al treilea rând, astfel cum reiese din exemplele de jurisprudență prezentate de Guvern, instanțele naționale au examinat acțiunile civile respective în conformitate cu normele care decurg din jurisprudența Curții (*Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 187). Din aceleași exemple reiese de asemenea că instanțele au evaluat pragul de gravitate necesar pentru existența unei încălcări a art. 3, ținând seama de obligațiile pozitive ale statelor în contextul aceluiași articol, au luat în considerare consecințele supraaglomerării grave asupra constatării unei încălcări a art. 3 din Convenție și au acordat o importanță deosebită caracterului rezonabil al despăgubirilor care trebuie acordate pentru prejudiciul moral, reținând totodată durata tratamentelor în discuție (*supra*, pct. 18).

85. În al patrulea rând, astfel cum reiese din exemplele de jurisprudență prezentate de Guvern, constatarea privind condițiile necorespunzătoare de detenție sau de transport a făcut să se presupună existența unui prejudiciu moral (*supra*, pct. 18 *in fine*; a se vedea de asemenea, *mutatis mutandis*, *Atanasov și Apostolov*, citată anterior, pct. 62).

86. În al cincilea și ultimul rând, în ceea ce privește chestiunea dacă reclamantii au obținut o despăgubire corespunzătoare și suficientă, Curtea va examina, pe de o parte, dacă despăgubirea a acoperit întreaga perioadă în litigiu, iar pe de altă parte, dacă sumele acordate de instanțele judecătorești nu au fost nerezonabile în raport cu ceea ce Curtea ar fi acordat cu titlu de reparație echitabilă în cauze similare.

a) **Reparația a acoperit întreaga perioadă în litigiu?**

87. După cum reiese din exemplele de jurisprudență prezentate de Guvern, majoritatea instanțelor judecătorești au recunoscut încălcarea art. 3 din Convenție și au acoperit toate perioadele în litigiu. O instanță la care fusese introdusă o acțiune în răspundere civilă delictuală pentru condiții necorespunzătoare de detenție a limitat perioada de timp luată în considerare pentru calcularea despăgubirii acordate reclamantului, considerând că fiecare transfer către un alt penitenciar a făcut să curgă un nou termen de prescripție de 3 ani (*supra*, pct. 40).

88. Alte două instanțe au adoptat o poziție diferită, în sensul că au respins ca fiind prescrise perioadele de detenție care au fost întrerupte prin punerea în libertate a reclamantilor și care se aflau în afara termenului de 3 ani de la data introducerii acțiunii civile (*supra*, pct. 32 și 39).

89. Curtea reamintește că, pentru ca o cale de atac să fie efectivă, instanțele naționale trebuie să analizeze capetele de cerere formulate în temeiul art. 3 din Convenție în conformitate cu principiile și normele stabilite de aceasta în jurisprudența sa (*Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 187). Acest lucru este cu atât mai important cu cât unii reclamanti denunță perioade de detenție continue mai lungi decât termenul legal de prescripție. Cu toate acestea,

numai un număr foarte limitat de instanțe s-au pronunțat cu privire la această chestiune și, prin urmare, jurisprudența astfel stabilită nu poate fi considerată generalizată și constantă. În opinia Curții, numai un refuz sistematic din partea instanțelor naționale și caracterizat de o jurisprudență constantă prin care se refuză aplicarea noțiunii de „situație continuă” dezvoltată de Curte în jurisprudența sa referitoare la art. 3 din Convenție (*supra*, pct. 52) ar putea repune în discuție eficacitatea căii de atac în cauză. Această situație nu se regăsește în prezenta cauză.

b) Cuantumul reparației a fost corespunzător și suficient?

90. În ceea ce privește cuantumul despăgubirilor, Curtea constată că instanțele naționale au aplicat normele privind răspundere civilă delictuală în dreptul român (*supra*, pct. 13; a se vedea, *a contrario*, *Stella și alții împotriva Italiei*, nr. 49169/09 și alte 10, pct. 19, 16 septembrie 2014) și au stabilit în mod echitabil cuantumul sumei acordate cu titlu de reparație pentru prejudiciul moral suferit de reclamantii (*supra*, pct. 19–28, 30–36 și 38–40).

91. Chestiunea dacă aceste sume pot fi considerate corespunzătoare și suficiente este strâns legată de modul în care Curtea ar putea să aplice art. 41 din Convenție (a se vedea jurisprudența citată la pct. 55–56 *supra*).

92. Astfel cum reiese din majoritatea exemplurilor de jurisprudență prezentate de Guvern în prezenta cauză, instanțele naționale nu au acordat sume mai mici decât cele stabilite de Curte în cauze similare. De exemplu, în 12 hotărâri judecătorești interne, sumele acordate de instanțele române au fost mai mari sau cel puțin egale cu sumele acordate de Curte în cauze similare (*supra*, pct. 19–25, 27, 31–32, 39 și 40); în patru hotărâri judecătorești, sumele acordate reprezentau aproximativ 30–50 % din sumele acordate în mod normal de Curte în acest tip de cauze (*supra*, pct. 26, 30, 34 și 38) și numai într-o singură hotărâre judecătorească suma acordată reprezenta aproximativ 20 % din sumele acordate în mod normal de Curte (*supra*, pct. 35).

93. Având în vedere aceste elemente, precum și nivelul general de trai din statul pârât, Curtea consideră că despăgubirea pe care reclamantii au obținut-o ca urmare a acțiunilor lor în răspundere civilă delictuală în temeiul art. 1349 din Codul civil, în exemplele de jurisprudență prezentate de Guvern, nu identifică, în ansamblu, o problemă structurală a insuficienței sumelor acordate de instanțele naționale [a se vedea, *mutatis mutandis* și în cazul unei căi de atac compensatorii introduse printr-o lege *ad hoc*, *Domjan împotriva Ungariei* (dec.), nr. 5433/17, pct. 28, 14 noiembrie 2017, precum și trimiterile citate acolo].

c) Concluzie

94. Având în vedere criteriile pe care instanțele naționale le-au reținut pentru aprecierea condițiilor necorespunzătoare de detenție și pentru repararea prejudiciului moral suferit de reclamantii, Curtea constată că

jurisprudența internă a evoluat considerabil în ultimii ani și, în special, în urma pronunțării hotărârii-pilot citate anterior (a se compara, de asemenea, cu concluzia sa în cauza *Rezmiveş și alții*, pct. 124).

95. În plus, Curtea constată că această jurisprudență a fost consolidată cu decizia din 19 februarie 2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în care au fost prezentate criteriile de bază care trebuie aplicate în acest tip de acțiuni (*supra*, pct. 38). Această decizie, care a fost notificată părților la 14 aprilie 2020, a fost disponibilă spre consultare începând cu 13 iulie 2020 în baza de date dedicată jurisprudenței și nu avea cum să fie necunoscută publicului la 6 luni de la publicarea sa, și anume de la 13 ianuarie 2021.

96. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că acțiunea în răspundere civilă delictuală introdusă în temeiul art. 1349 din Codul civil (*supra*, pct. 13), în interpretarea constantă care i-a fost dată de instanțele naționale (a se vedea *supra*, pct. 19–40), reprezintă, începând cu 13 ianuarie 2021, o cale de atac efectivă pentru persoanele care consideră că au fost supuse unor condiții necorespunzătoare de detenție, persoane care, la data introducerii acțiunii lor, nu mai sunt deținute în condiții pe care le consideră contrare Convenției. Această concluzie se aplică și persoanelor care denunță condițiile necorespunzătoare de transport.

97. Curtea subliniază că orice eventual refuz sistematic al instanțelor naționale de a examina plângerile privind condițiile necorespunzătoare de detenție în conformitate cu principiile și normele stabilite de Curte în jurisprudența sa ar putea repune în discuție eficacitatea căii de atac. Își păstrează competența de control final cu privire la orice capăt de cerere formulat de reclamant care, potrivit principiului subsidiarității, au epuizat căile de atac naționale disponibile (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bizjak*, citată anterior, pct. 44).

2. Cu privire la efectul util al căii de atac în cazul reclamantului

98. Curtea tocmai a concluzionat (*supra*, pct. 96) că, începând cu 13 ianuarie 2021, acțiunea în răspundere civilă delictuală a devenit o cale de atac efectivă pentru capete de cerere similare celor formulate de reclamant. Or, reclamantul a exercitat această cale de atac, care, de altfel, nu i-a permis să obțină recunoașterea integrală a încălcării Convenției și acordarea unei despăgubiri corespunzătoare și suficiente (*supra*, pct. 52–57). Decizia internă definitivă a fost adoptată la 13 februarie 2019 (*supra*, pct. 12), cu mult înainte de data reținută de Curte ca punct de plecare pentru eficacitatea căii de atac interne în discuție.

99. Prin urmare, a fost încălcat art. 13 din Convenție coroborat cu art. 3.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 46 DIN CONVENȚIE

100. Art. 46 din Convenție prevede:

„1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor, care supraveghează executarea ei.”

101. Curtea reamintește că, în temeiul art. 46 din Convenție, părțile contractante s-au angajat să respecte hotărârile definitive ale Curții în litigiile la care sunt părți, Comitetul de Miniștri fiind însărcinat cu supravegherea executării acestora. Rezultă, printre altele, că statul pârât considerat responsabil pentru o încălcare a Convenției sau a protocoalelor la aceasta trebuie nu numai să plătească persoanelor interesate sumele acordate cu titlu de reparație echitabilă, ci și să aleagă, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, măsurile generale și/sau, dacă este cazul, individuale care trebuie adoptate în ordinea sa juridică internă pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și pentru a elimina cât mai mult posibil consecințele acesteia. Curtea amintește, de asemenea, că revine în primul rând statului în cauză, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, sarcina de a alege mijloacele care trebuie folosite în ordinea sa juridică internă pentru a-și îndeplini obligația care îi revine în temeiul art. 46 din Convenție. Cu toate acestea, pentru a ajuta statul pârât să își îndeplinească obligațiile care îi revin în temeiul art. 46, Curtea poate încerca să îi indice tipul de măsuri, individuale și/sau generale, pe care acesta le-ar putea lua pentru a pune capăt situației constatate (a se vedea, printre multe altele, *Vasilescu împotriva Belgiei*, nr. 64682/12, pct. 125 și 126, 25 noiembrie 2014, precum și trimiterile citate acolo).

102. La 25 aprilie 2017, Curtea a pronunțat hotărârea-pilot *Rezmiveș și alții*, citată anterior, prin care s-a constatat o încălcare a art. 3 din Convenție din cauza persistenței problemelor structurale a supraaglomerării pe termen lung, a condițiilor materiale necorespunzătoare de detenție din penitenciare și în centrele de reținere și arestare preventivă, precum și a deficiențelor sistemului de căi de atac disponibile la nivel național pentru persoanele deținute în condiții inumane și degradante (*Rezmiveș și alții*, pct. 109–110, 124–125).

103. În temeiul art. 46 din Convenție, Curtea a recomandat autorităților române măsuri generale menite să reducă supraaglomerarea penitenciarelor și să ofere căi de atac preventive și compensatorii (*ibidem*, pct. 115–126). De asemenea, a decis să amâne examinarea noilor cereri similare, fără a stabili un termen în această privință (*ibidem*, pct. 127–128).

104. Guvernul susține că măsurile adoptate la nivel național în urma hotărârii-pilot au avut ca rezultat, printre altele, reducerea supraaglomerării penitenciarelor și îmbunătățirea condițiilor de detenție în penitenciarele și centrele de reținere și arestare preventivă din România. Acesta a subliniat că nivelul supraaglomerării a scăzut, iar sesizarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, care dispune diferitelor penitenciare să garanteze deținuților normele minime de cazare stabilite de jurisprudența Curții, reprezintă o cale de atac preventivă efectivă (*supra*, pct. 41–42). În ceea ce

privește calea de atac compensatorie, Guvernul subliniază că acțiunea în răspundere civilă delictuală a devenit o cale de atac efectivă prin dezvoltarea jurisprudenței instanțelor naționale (*supra*, pct. 19–40).

105. Reclamantul nu a formulat nicio observație specială în această privință.

106. După cum reiese din ultima evaluare efectuată de Serviciul pentru executarea hotărârilor Curții, România a luat recent măsuri de natură să contribuie la reducerea fenomenului supraaglomerării în penitenciare și a consecințelor supraaglomerării (*supra*, pct. 44–45). Curtea salută demersurile făcute de autoritățile naționale și nu poate decât să încurajeze statul pârât să continue în această direcție. În temeiul art. 46 din Convenție, Comitetului de Miniștri îi revine sarcina de a evalua măsurile generale adoptate de autoritățile române și punerea în aplicare a acestora.

107. În ceea ce privește căile de atac preventive, Curtea observă cu interes că nivelul supraaglomerării a început să scadă imediat după adoptarea hotărârii-pilot și că sesizarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate a permis instanțelor naționale să analizeze situațiile de supraaglomerare denunțate de unii deținuți (*supra*, pct. 41–42). Cu toate acestea, constată că tendința de scădere a supraaglomerării a încetat în iunie 2020 și că aceasta a reînceput să crească timp de 6 luni, rata supraaglomerării fiind de 119,2 % în decembrie 2020 (*supra*, pct. 44). Această tendință ascendentă este confirmată, de asemenea, de datele recente disponibile pe website-ul A.N.P. (*supra*, pct. 43). Prin urmare, Curtea nu este în măsură să ajungă la o concluzie diferită de cea la care a ajuns în cauza-pilot *Rezmiveș și alții* (citată anterior, pct. 123). Deși legislația națională prevede o cale de atac preventivă, Curtea consideră că, în absența unei îmbunătățiri clare a condițiilor de detenție în penitenciarele din România, în special în ceea ce privește supraaglomerarea penitenciarelor, nu există niciun indiciu că această cale de atac ar putea oferi deținuților o posibilitate efectivă de a alinia aceste condiții la cerințele art. 3 din Convenție (a se vedea, *a contrario*, *Stella și alții*, citată anterior, pct. 59–60; și *Domjan*, citată anterior, pct. 21–23 și 30). Curtea îndeamnă statul român să asigure continuitatea reformelor având ca scop reducerea dimensiunii populației penitenciare și menținerea acesteia la niveluri gestionabile.

108. În ceea ce privește calea de atac compensatorie, ținând seama de concluzia la care a ajuns la pct. 94–96 *supra*, Curtea consideră că, începând cu 13 ianuarie 2021, acțiunea în răspundere civilă delictuală reprezintă, în principiu, perspectiva unei reparații corespunzătoare pentru capetele de cerere în legătură cu încălcarea Convenției în cazul persoanelor care consideră că au fost supuse unor condiții necorespunzătoare de detenție în centre de reținere și arestare preventivă sau în penitenciare și care nu mai sunt, la data introducerii acțiunilor lor, în detenție în condiții pe care le consideră contrare Convenției, precum și în cazul persoanelor care se plâng de condiții necorespunzătoare de transport.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

109. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

110. Reclamantul solicită 82 000 de euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral pe care consideră că l-a suferit.

111. Guvernul contestă pretențiile reclamantului și consideră că nu există nicio legătură de cauzalitate între constatarea unei încălcări a Convenției și pretinsul prejudiciu moral. Reamintind că reclamantul a fost despăgubit la nivel național, Guvernul consideră că o simplă constatare a unei încălcări ar fi suficientă în prezenta cauză.

112. Curtea amintește că, în prezenta cauză, a constatat o încălcare a art. 3 (*supra*, pct. 60–64) și art. 13 din Convenție (*supra*, pct. 98–99) și consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu moral cert. Ținând seama de circumstanțele cauzei și de despăgubirea primită la nivel național, Curtea, pronunțându-se în echitate, acordă reclamantului pentru acest capăt de cerere 2 500 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral suferit.

B. Cheltuieli de judecată

113. Reclamantul solicită 1 000 RON (aproximativ 200 EUR) pentru cheltuielile de judecată pe care le-a suportat în cadrul procedurii desfășurate în fața Curții.

114. Guvernul arată că cererea reclamantului nu este justificată, nici însoțită de un centralizator cu numărul de ore lucrate de avocat.

115. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul lor real și necesar, precum și caracterul rezonabil al cuantumului acestora. În prezenta cauză, ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră că este rezonabil să acorde reclamantului suma de 200 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

116. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *Declară* că sunt admisibile capetele de cerere formulate în temeiul art. 3 din Convenție ca urmare a condițiilor materiale de detenție a reclamantului în Penitenciarul Deva (perioadele 27 februarie 2014 – 29 aprilie 2015 și 14 mai 2015 – 25 mai 2015), precum și capătul de cerere formulat în temeiul art. 13 coroborat cu art. 3 din Convenție și că sunt inadmisibile celelalte capete de cerere;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din Convenție ca urmare a condițiilor materiale de detenție a reclamantului în Penitenciarul Deva (perioadele 27 februarie 2014 – 29 aprilie 2015 și 14 mai 2015 – 25 mai 2015);
3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 13 coroborat cu art. 3 din Convenție;
4. *Hotărăște*
  - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
    - i. 2 500 EUR (două mii cinci sute de euro) pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
    - ii. 200 EUR (două sute de euro) pentru cheltuielile de judecată, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de reclamant;
  - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
5. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 20 iulie 2021, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulament.

Andrea Tamietti
Grefier

Yonko Grozev
Președinte